30.10.26

forbundet for kunst og kultur

Innspill fra Creo – forbundet for kunst og kultur

Udir

Framtidas videregående opplæring

Creo – forbundet for kunst og kultur er Norges største kunst- og kulturforbund.
Vi organiserer alle i kunst- og kulturfeltet, enten de er arbeidstakere, frilansere eller selvstendig næringsdrivende. Som kunst- og kulturforbundet i LO arbeider Creo målrettet for gode lønns- og arbeidsvilkår, sterke rettigheter og forutsigbare rammer for kunst- og kultursektoren. Vi samler hele feltet i en fagforening, fordi gjennomslagskraft skapes i fellesskap.Creo er et profesjonelt fellesskap som kombinerer kunstfaglig forståelse med reell forhandlingsstyrke.

Creo er positiv til ambisjonen om en videregående opplæring som gir elevene større mulighet for faglig fordypning, sammenheng og relevante valg. Samtidig er vi svært kritiske til forslaget om å samle musikk, dans, drama, kunst, design, arkitektur og andre estetiske fagområder i én felles retning under betegnelsen «Estetiske fag».

Etter Creos vurdering er dette en altfor vid og faglig uklar kategori. Musikk, dans, drama, visuell kunst, design og arkitektur er selvstendige fag- og kunnskapsområder med egne tradisjoner, metoder, arbeidsformer, kompetansekrav og progresjonsløp. At fagene har skapende og estetiske dimensjoner, er ikke i seg selv et tilstrekkelig grunnlag for å organisere dem som én samlet utdanningsretning.

Dette er heller ikke bare et spørsmål om begrep og navn. Dersom retningene skal danne grunnlaget for framtidas studieforberedende opplæring, vil inndelingen få direkte betydning for hva elevene skal ha felles, hva de kan fordype seg i, hvor mye tid som settes av til de enkelte fagene og hvilke tilbud skolene forventes å opprettholde. Det gjør det avgjørende at hver retning bygger på et reelt faglig fellesskap.

Creo mener det er vanskelig å se at dette er godt nok begrunnet for «Estetiske fag».

Musikk, dans og drama har ulike faglige krav allerede innenfor dagens MDD. En musikkelev utvikler blant annet instrumental eller vokal teknikk, gehør, musikkforståelse, samspill og interpretasjon. En danselev trenger kontinuerlig arbeid med teknikk, bevegelse, koreografi og scenisk praksis. Drama bygger blant annet på skuespillerarbeid, dramaturgi, ensemblearbeid og scenisk kommunikasjon. Kunst, design og arkitektur bygger igjen på andre fagtradisjoner, materialer, visuelle uttrykk, designprosesser, konstruksjon og romforståelse.

Det finnes naturligvis møtepunkter mellom disse fagområdene. Det gjør det også mellom en rekke andre fag i videregående opplæring. Samarbeid og tverrfaglighet er verdifullt, men kan ikke brukes som begrunnelse for å gjøre fagområdene mindre tydelige. Tverrfaglighet forutsetter sterke faglige identiteter og spesialisert kompetanse. Verdien i et samarbeid

mellom for eksempel musikere, dansere, skuespillere, scenografer og designere ligger nettopp i at de bringer med seg ulik faglig kompetanse.

Dette blir særlig problematisk dersom den nye strukturen skal bygge på et felles obligatorisk retningsinnhold. Da må det kunne begrunnes hvilket faglig innhold som faktisk er felles for alle elever innenfor retningen, og hvorfor dette innholdet er så sentralt at det bør ta plass fra den disiplinspesifikke opplæringen.

Dersom det felles retningsinnholdet først og fremst skal bestå av generelle størrelser som kreativitet, skapende prosesser, estetisk forståelse, kommunikasjon eller samarbeid, mener Creo dette blir for generelt. Dette er viktige kompetanser, men de finnes på tvers av langt flere fagområder enn kunstfagene. De kan heller ikke erstatte det faglige innholdet som gjør en musiker til musiker, en danser til danser eller en designer til designer.

Risiko for en mer teoretisk kunstfaglig opplæring

Creo er også bekymret for at en bred retning for «Estetiske fag» kan føre til en mer teoretisk tilnærming til musikk, dans og drama. Dersom det skal etableres obligatoriske fag som er felles for alle elever innenfor en svært bred estetisk retning, er det nærliggende at dette innholdet må utformes på et relativt generelt nivå. Fag som estetikk, idéhistorie, kunst- og kulturforståelse eller andre teoretiske fellesfag kan isolert sett være både relevante og interessante, men de må ikke etableres på bekostning av den praktiske og utøvende opplæringen.

For musikk, dans og drama er den praktiske tilnærmingen gjennom hele det treårige løpet en grunnleggende del av fagligheten. Instrumental- og vokalopplæring, samspill, danseteknikk, scenisk arbeid, skuespillerarbeid og annen praktisk utøvelse er ikke bare metoder for å lære et teoretisk innhold. De utgjør i seg selv sentrale deler av kompetansen elevene skal utvikle. Progresjonen forutsetter kontinuitet, øving og tett faglig oppfølging over tid.

Creo mener derfor det vil være svært uheldig dersom en ny struktur innebærer at tid flyttes fra praktiske programfag til et mer generelt teoretisk fellesinnhold. Dette vil stå i et tydelig spenningsforhold til ambisjonen om en mer praktisk skole og til reformens uttalte mål om økt fordypning. For MDD bør utviklingen gå i motsatt retning: Den praktiske og utøvende opplæringen må sikres og der det er behov styrkes.

Denne problemstillingen må også ses i sammenheng med den økonomiske situasjonen i fylkeskommunene. Praktisk kunstfaglig opplæring er ressurskrevende, blant annet fordi den forutsetter små grupper, spesialiserte lærere og i musikkfagene også individuell undervisning. Når skoleeiere samtidig står under press for å redusere kostnader, er det en reell risiko for at en bredere og mer fleksibel struktur kan brukes til å erstatte deler av den praktiske opplæringen med billigere og mer generaliserte undervisningsformer. Dette gjelder blant annet individuell instrumentalopplæring, som allerede flere steder er gjenstand for vurderinger knyttet til organisering og ressursbruk.

For Creo er det derfor avgjørende at et nytt rammeverk ikke bare beskriver overordnede kompetanser, men også beskytter den undervisningsformen som er nødvendig for å utvikle dem. Et musikk-, dans- eller dramafag kan ikke vurderes som faglig likeverdig dersom den praktiske og utøvende delen reduseres vesentlig. En framtidig struktur må derfor sikre et nasjonalt minimum av praktisk og disiplinspesifikk opplæring innenfor MDD-fagene.

Ulik logikk for ulike fagområder

Creo mener det er grunn til å være kritisk til selve måten de foreslåtte retningene er konstruert på.

Naturvitenskap, teknologi og realfag får en tydelig faglig plass. Samfunnsvitenskap og historie får en egen retning. Næringsliv, ledelse og økonomi defineres som et eget område. Helse, aktivitet og idrett får sin egen retning. Når man kommer til kunstfagene, samles derimot svært forskjellige fagdisipliner under den overordnede betegnelsen «Estetiske fag».

Det fremstår ikke som samme grad av faglig differensiering.

Creo er bekymret for at dette bygger på en forståelse av kunstfagene som mer innbyrdes like og utskiftbare enn andre fagområder. Det er det etter vår vurdering ikke faglig grunnlag for.

Dersom Udir ønsker å etablere et helt nytt system av retninger, må kriteriene for hva som utgjør en retning være tydelige og konsistente. Slik forslaget foreligger nå, ser det ut til at ulike prinsipper brukes samtidig. Noen retninger er bygget rundt kunnskapsdisipliner, andre rundt samfunns- og arbeidslivsområder og andre igjen rundt mer generelle kompetanseområder.

«Næringsliv, ledelse og økonomi» illustrerer problemet. Ledelse er ikke en kompetanse som bare hører hjemme i næringslivet eller økonomifagene. Ledelse er like relevant innen kulturinstitusjoner, orkestre, teater, kunstproduksjon, helse, offentlig forvaltning, idrett, teknologi, forskning og frivillighet. Det samme gjelder prosjektledelse, organisasjon og entreprenørskap.

Når ledelse likevel plasseres innenfor én bestemt retning, foretas det samtidig en vurdering av hvilke kompetanser som anses å høre naturlig sammen. Slike kategoriseringer er ikke nøytrale. Det samme gjelder når svært ulike kunstfaglige disipliner samles under betegnelsen «Estetiske fag».

Creo mener derfor at Udir må redegjøre tydeligere for hva en retning skal være, og hvilke faglige kriterier som skal være oppfylt for at ulike fagområder skal inngå i samme retning. Det bør blant annet vurderes om fagene har et reelt felles kunnskapsgrunnlag, sammenfallende progresjonsbehov, beslektede arbeidsformer og relevante forbindelser til videre utdanning. Det må også vurderes om et felles retningsinnhold faktisk styrker elevenes faglige fordypning, eller om det i enkelte tilfeller fører til at nødvendig disiplinspesifikk opplæring blir redusert.

MDD viser både mulighetene og grensene

MDD er i seg selv relevant når Udir skal vurdere hvor brede framtidige retninger bør være. Programmet samler allerede tre selvstendige kunstfaglige områder – musikk, dans og drama.

Disse har viktige fellestrekk og naturlige samarbeidsflater, blant annet gjennom scenisk arbeid, produksjoner, ensemblearbeid og formidling. Samtidig er forskjellene betydelige og krever egne fagmiljøer, spesialisert lærerkompetanse og disiplinspesifikke progresjonsløp.

MDD viser dermed både mulighetene og grensene ved å samle ulike kunstfag innenfor én struktur.

Når det allerede er nødvendig med betydelig spesialisering for å ivareta musikk, dans og drama, mener Creo det må foreligge et solid faglig og forskningsbasert grunnlag før strukturen utvides til å omfatte enda flere og mer ulike fagområder.

Creo kan ikke se at det så langt er dokumentert at en samling av MDD, kunst, design, arkitektur og andre estetiske fag i én retning vil gi bedre faglig fordypning, bedre

studieforberedthet, bedre læringsmiljø eller høyere gjennomføring enn dagens struktur. Dersom det finnes et slikt kunnskapsgrunnlag, må dette legges fram og inngå i den videre diskusjonen.

Dette er etter vår vurdering særlig viktig fordi det ikke er et utdanningsprogram uten dokumenterte kvaliteter som foreslås endret. MDD har høy gjennomføring og gir elevene en tydelig faglig tilhørighet. Programmet kombinerer generell studiekompetanse med praktisk og teoretisk faglig fordypning og bygger læringsmiljøer rundt felles interesser og langsiktig faglig utvikling.

Udirs egne tall viser høy gjennomføring på MDD. Udirs kunnskapsinnhenting i arbeidet med framtidas videregående viser samtidig at lærere og skoleledere fremhever betydningen av tilhørighet til et utdanningsprogram for motivasjon, trivsel, fellesskap og identitet. Dette er kvaliteter som må inngå i vurderingen av hva man risikerer å miste dersom dagens programstruktur løses opp.

Utgangspunktet for en reform bør være å identifisere hva som faktisk fungerer og bevare dette, samtidig som dokumenterte svakheter forbedres. Når en eksisterende struktur på sentrale områder allerede oppfyller målene reformen er ment å fremme, bør det foreligge en tydelig faglig begrunnelse før den erstattes av en vesentlig bredere modell.

Bevar det som fungerer – styrk den faglige fordypningen

At MDD har klare styrker, betyr ikke at dagens struktur ikke kan forbedres. Det finnes dokumenterte utfordringer, særlig for elever som ønsker å gå videre til høyere utøvende kunstutdanning.

Norges musikkhøgskole har over tid pekt på behovet for sterkere startkompetanse og bedre mulighet for instrumental fordypning og egenøving for elever som ønsker høyere utøvende musikkutdanning. Det er også utviklet modeller som skal frigjøre mer tid til nettopp øving og kunstfaglig fordypning.

Dette er et viktig kunnskapsgrunnlag for reformarbeidet.

Dersom en dokumentert utfordring ved dagens musikktilbud er at enkelte elever får for lite tid til faglig fordypning, er det vanskelig å se at svaret bør være å gjøre den overordnede retningen enda bredere og introdusere mer obligatorisk fellesinnhold på tvers av kunstfaglige disipliner.

Dette betyr ikke at MDD skal utvikles til en smal talentutdanning. MDD skal fortsatt være et inkluderende og tilgjengelig studieforberedende utdanningstilbud med plass til elever med ulike forutsetninger og ambisjoner. Samtidig må strukturen være faglig robust nok til at elever som ønsker å gå videre til høyere kunstfaglig utdanning, faktisk kan opparbeide den kompetansen som kreves.

Det understreker behovet for differensiering og faglig fordypning innenfor MDD, ikke behovet for en ytterligere generalisering av strukturen.

Studieforberedthet må forstås ut fra hva eleven skal studere

Creo mener også at spørsmålet om studieforberedthet må forstås bredere enn akademisk lesing, skriving og generell studieteknikk. Hva det innebærer å være studieforberedt, avhenger også av hvilken utdanning eleven skal videre til.

En elev som skal søke høyere musikkutdanning, må ha utviklet en annen faglig kompetanse enn en elev som skal videre til økonomi eller statsvitenskap. En danselev eller dramaelev har tilsvarende behov for fagspesifikk progresjon.

Generell studiekompetanse kan derfor ikke forstås som at alle elever skal forberedes på videre studier på samme måte.

Dette er særlig viktig fordi kunstfaglig kompetanse i stor grad er kumulativ. Instrumentalteknikk, vokalteknikk, gehør, danseteknikk, scenisk erfaring og kunstnerisk fortolkning bygges over tid gjennom systematisk arbeid, øving, praktisk erfaring og veiledning. Et år med redusert faglig fordypning på Vg1 kan derfor ikke uten videre hentes inn gjennom større valgfrihet på Vg2 eller Vg3.

Dersom en bred inngang til «Estetiske fag» innebærer at den disiplinspesifikke opplæringen starter senere eller får mindre omfang, kan konsekvensen bli at elever står dårligere rustet til høyere kunstfaglig utdanning enn de gjør i dagens system. Det vil være det motsatte av reformens mål om bedre studieforberedthet.

Lærerkompetanse, arbeidsmiljø og reelt fagtilbud

Creo mener konsekvensene for lærernes fagmiljø og arbeidssituasjon må inngå langt tydeligere i vurderingen av en ny tilbudsstruktur.

Kunstfagene er kompetanseintensive og krever lærere med spesialisert fagkompetanse. Innenfor MDD gjelder dette blant annet ulike instrumenter, sang, musikkteori, ensembleledelse, danseteknikker, koreografi, drama, regi og scenisk arbeid. Kunst, design og arkitektur krever igjen andre fagkompetanser.

Allerede i dagens MDD-struktur er mange av disse undervisningsbehovene så spesialiserte at de gir små stillingsbrøker. Dette er en praktisk realitet fylkeskommunene og skolene i dag håndterer gjennom deltids- og kombinasjonsstillinger og gjennom prosesser knyttet til overtallighet når elevgrunnlag og tilbud endres. Det gir allerede utfordringer med å bygge stabile fagmiljøer, sikre forutsigbare arbeidsforhold og beholde spesialisert kompetanse.

En vesentlig bredere estetisk retning kan forsterke denne utfordringen.

Dersom skolene forventes å tilby et bredt spekter av estetiske fag, krever det tilgang til langt flere ulike fagkompetanser. Dersom skolene på den andre siden får stor frihet til å velge hvilke deler av retningen de vil tilby, oppstår en annen utfordring: Den nasjonale retningen kan fremstå bred, mens det faktiske fagtilbudet ved den enkelte skole blir smalt.

Faglig bredde på papiret er ikke det samme som faglig bredde i skolen.

Creo kan ikke se at det i forslaget er tydeliggjort hvilken minstestandard som skal gjelde for fagtilbudet innen en eventuell retning for «Estetiske fag». Dette må avklares. Det er ikke tilstrekkelig at en skole formelt tilbyr en estetisk retning dersom eleven i praksis ikke har tilgang til den fordypningen vedkommende har valgt retningen for.

Det må derfor fastsettes tydelige nasjonale krav til hvilket faglig tilbud en skole skal kunne stille til disposisjon dersom den tilbyr en retning. Samtidig må konsekvensene for lærerkompetanse, stillingsstruktur og profesjonsfellesskap utredes. Et nytt rammeverk må bidra til stabile fagmiljøer og hele og forutsigbare stillinger, ikke legge til rette for ytterligere fragmentering av lærernes arbeidssituasjon.

Dette handler også om kvaliteten i opplæringen. En retning eksisterer ikke først og fremst gjennom navnet på et tilbud, men gjennom lærerne, fagkompetansen, elevmiljøene, lokalene og infrastrukturen som gjør undervisningen mulig. Dersom en ny struktur svekker muligheten til å rekruttere og beholde kvalifiserte faglærere, vil den også svekke elevenes mulighet til reell faglig fordypning.

Geografisk tilgjengelighet og likeverdige tilbud

Creo er også bekymret for konsekvensene av å kombinere brede retninger med større lokalt handlingsrom.

Dersom spesialiseringen i større grad blir avhengig av hvilke fag den enkelte skole eller fylkeskommune velger å tilby, kan elevene formelt ha tilgang til en estetisk retning uten reelt å ha tilgang til musikk, dans eller drama.

Dette kan særlig få konsekvenser for mindre skoler og distrikter.

For kunstfaglige tilbud er fagmiljøene i seg selv en del av infrastrukturen. Individuell instrumentalundervisning forutsetter ikke bare en lærer, men inngår i et større miljø med samspill, ensembler, akkompagnement og musikkteoretiske fag. Dans og drama er på samme måte avhengige av sammenhengende elev- og lærermiljøer for å kunne opprettholde kvalitet og bredde.

En samling av mange fagområder under én felles retning kan derfor føre til at spesialiserte tilbud svekkes uten at de formelt blir fjernet.

Creo mener at geografisk tilgjengelighet og likeverdige tilbud må være et tydelig premiss i den videre utviklingen av strukturen. Tilgang til musikk-, dans- og dramautdanning skal ikke være avhengig av hvor i landet eleven bor eller av familiens mulighet til å finansiere privatundervisning, flytting eller andre tilbud.

En større grad av lokal fleksibilitet må derfor kombineres med nasjonale krav som sikrer at kunstfaglig fordypning er reell og tilgjengelig.

Creos vurdering

Creo støtter ambisjonen om å utvikle videregående opplæring og mener det er riktig å diskutere hvordan dagens struktur kan forbedres. Men det å tenke nytt er ikke det samme som å gjøre faglige strukturer bredere.

En reform som har fordypning som mål, kan ikke ende med å gjøre kunstfagene mindre spesialiserte. En reform som skal styrke studieforberedtheten, kan ikke svekke den faglige progresjonen elever trenger for å komme inn i og mestre høyere kunstutdanning. En reform som skal styrke motivasjon og mestring, bør være svært varsom med å svekke utdanningsprogrammer som allerede gir elever sterk faglig identitet og høy gjennomføring.

Og en reform som skal gi et mer oversiktlig system, kan ikke løse dette ved å samle fagområder som faglig sett har svært ulike kunnskapsgrunnlag, arbeidsformer og progresjonsbehov under én samlebetegnelse.

Creo kan derfor ikke støtte forslaget om «Estetiske fag» som én samlet retning slik det nå foreligger.

Når Udir foreslår en så omfattende strukturell endring av et utdanningsprogram som på sentrale områder fungerer godt, må det kunne dokumenteres hvilke problemer endringen

skal løse og hvorfor den foreslåtte modellen forventes å løse dem. Creo kan ikke se at det så langt er lagt fram et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag som viser at en samling av MDD og andre estetiske fagområder vil gi bedre faglig fordypning, studieforberedthet, læringsmiljø eller gjennomføring.

Dersom Udir ønsker å arbeide videre med en slik modell, må det først tydeliggjøres hvilke faglige kriterier retningen bygger på, hvilket felles retningsinnhold som skal inngå, hvordan nødvendig progresjon og fordypning innen de enkelte fagdisiplinene skal sikres, og hvilken minstestandard som skal gjelde for det faktiske fagtilbudet ved skolene. Konsekvensene for lærerkompetanse, arbeidsmiljø, stillingsstruktur, geografisk tilgjengelighet og sosial ulikhet må inngå i denne vurderingen.

For MDD må utgangspunktet være klart: En framtidig struktur må minst sikre dagens muligheter for sammenhengende og langsiktig fordypning i musikk, dans og drama, samtidig som det må være rom for å styrke fordypningen der dagens struktur ikke gir elevene tilstrekkelig forberedelse til videre kunstfaglige studier.

Individuell opplæring, faglig progresjon, praksisbasert læring, ensemble- og scenearbeid og sterke fagmiljøer kan ikke reduseres til valgkomponenter innenfor en generell estetisk retning.

Dersom dette ikke kan sikres innenfor den foreslåtte modellen, mener Creo at MDD må videreføres som en egen studieforberedende retning.

Hovedinnspill oppsummert

- **Creo kan ikke støtte forslaget om å samle musikk, dans, drama, kunst, design, arkitektur og andre estetiske fagområder i én felles retning slik forslaget nå foreligger.** Fagområdene har ulike kunnskapsgrunnlag, fagtradisjoner, arbeidsformer, kompetansekrav og progresjonsløp. At de har skapende og estetiske dimensjoner, er ikke i seg selv et tilstrekkelig faglig grunnlag for å organisere dem som én samlet utdanningsretning.
- **Udir må tydeliggjøre hvilke kriterier som ligger til grunn for inndelingen i retninger.** Det fremstår som om ulike prinsipper brukes for de forskjellige retningene. Naturvitenskap, teknologi og realfag og samfunnsvitenskap og historie organiseres med utgangspunkt i relativt tydelige faglige sammenhenger, mens svært forskjellige kunstfaglige disipliner samles under den langt mer overordnede betegnelsen «Estetiske fag». Udir må kunne begrunne hvorfor fagområdene innenfor hver retning faktisk hører sammen, og anvende kriteriene konsistent.
- **Et eventuelt felles retningsinnhold for «Estetiske fag» må begrunnes faglig og må ikke redusere den disiplinspesifikke opplæringen.** Dersom musikk, dans, drama, kunst, design og arkitektur skal ha obligatorisk innhold felles, må Udir vise hvilket innhold som faktisk er så sentralt for alle disse fagområdene at det bør prioriteres framfor ytterligere faglig fordypning. Generelle kompetanser som kreativitet, samarbeid, kommunikasjon og estetisk forståelse er relevante, men de kan ikke erstatte den fagspesifikke kompetansen elevene trenger.
- **Creo er særlig bekymret for at en bred estetisk retning kan føre til en teoretisering av MDD.** Et felles obligatorisk innhold for svært forskjellige estetiske fag kan lett bli generelt og teoretisk, for eksempel gjennom estetikk, idéhistorie eller overordnet kunst- og kulturforståelse. Slike fag kan være verdifulle, men de må ikke fortrenge instrumental- og vokalopplæring, samspill, danseteknikk, scenisk arbeid, skuespillerarbeid og annen praktisk og utøvende opplæring. For MDD er praktisk utøvelse en del av selve fagkompetansen, ikke bare en metode for å tilegne seg teoretisk kunnskap.

- **Reformens mål om økt fordypning tilsier at den praktiske og utøvende opplæringen i MDD må sikres og der det er nødvendig styrkes.** Det vil være et paradoks dersom en reform som skal gi elevene større mulighet til fordypning, fører til at elever i musikk, dans og drama får mindre tid til den langsiktige praktiske og fagspesifikke utviklingen disse fagene krever.
- **Det må tas høyde for at praktisk kunstfaglig undervisning er ressurskrevende og derfor særlig utsatt når fylkeskommunene skal redusere kostnader.** Små grupper, spesialiserte lærere og individuell instrumentalopplæring koster mer enn generaliserte undervisningsformer. En ny og mer fleksibel struktur må ikke åpne for at økonomiske hensyn fører til at praktisk undervisning erstattes med større grupper, mer teori eller mindre spesialisert opplæring.
- **MDD har allerede flere av kvalitetene Udir ønsker å fremme gjennom reformen.** Programmet kombinerer generell studiekompetanse med praktisk og teoretisk fordypning, gir elevene en tydelig faglig tilhørighet og har høy gjennomføring. Udirs egen kunnskapsinnhenting peker samtidig på betydningen av programtilhørighet for motivasjon, trivsel, fellesskap og identitet. Reformarbeidet bør derfor ta utgangspunkt i hva som fungerer ved dagens MDD, framfor å forutsette at en bredere struktur vil være bedre.
- **MDD viser både mulighetene og grensene ved å samle kunstfag innenfor én struktur.** Musikk, dans og drama har naturlige samarbeidsflater, men krever allerede egne fagmiljøer, spesialisert lærerkompetanse og forskjellige progresjonsløp. Dersom denne strukturen skal utvides med kunst, design, arkitektur og andre estetiske fag, må Udir dokumentere at utvidelsen styrker – og ikke svekker – muligheten til faglig fordypning.
- **Creo kan ikke se at det så langt er lagt fram et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag som dokumenterer gevinstene ved å samle MDD og øvrige estetiske fag i én retning.** Før en så omfattende strukturell endring gjennomføres, må det sannsynliggjøres at den vil gi bedre faglig fordypning, studieforberedthet, læringsmiljø eller gjennomføring enn dagens struktur. Det må være tydelig hvilket problem endringen skal løse, og hvorfor den foreslåtte modellen er egnet til å løse dette problemet.
- **Dokumenterte utfordringer ved dagens MDD tilsier på enkelte områder mer spesialisering, ikke mindre.** Det er blant annet pekt på behovet for sterkere startkompetanse og bedre mulighet for instrumental fordypning og egenøving for elever som ønsker høyere utøvende musikkutdanning. Reformen bør brukes til å styrke slike muligheter, samtidig som MDD fortsatt skal være et bredt, inkluderende og offentlig tilgjengelig studieforberedende tilbud.
- **Studieforberedthet må forstås i lys av hvilken utdanning eleven skal videre til. Akademisk lesing, skriving og studieteknikk er viktig, men er ikke alene tilstrekkelig for elever som skal videre til høyere kunstutdanning.** En framtidig musikkstudent trenger blant annet instrumental eller vokal kompetanse, en danselev trenger kontinuerlig teknisk progresjon, og en dramaelev trenger scenisk og praktisk erfaring. Generell studiekompetanse kan derfor ikke innebære at alle elever skal forberedes på videre studier på samme måte.
- **Kunstfaglig kompetanse er kumulativ og krever kontinuitet gjennom hele opplæringsløpet.** Instrumentalteknikk, vokalteknikk, gehør, danseteknikk, scenisk erfaring og kunstnerisk fortolkning utvikles gjennom systematisk arbeid og veiledning over tid. Dersom fagspesifikk opplæring reduseres eller starter senere, kan dette ikke uten videre kompenseres med større valgfrihet eller fordypning på Vg2 og Vg3.
- **Lærerkompetanse og arbeidsmiljø må behandles som en integrert del av strukturreformen.** MDD er avhengig av en rekke spesialiserte fagkompetanser, og mange av undervisningsbehovene gir allerede små stillingsbrøker, deltids- og kombinasjonsstillinger og utfordringer knyttet til overtallighet. En bredere estetisk retning kan forsterke denne fragmenteringen dersom konsekvensene for bemanning, stillingsstruktur og profesjonsfellesskap ikke utredes og ivaretas.

- **Et bredt nasjonalt tilbud må også være bredt i praksis ved den enkelte skole.** Dersom skoler og fylkeskommuner får stor frihet til å velge hvilke deler av «Estetiske fag» de tilbyr, kan en tilsynelatende bred nasjonal retning resultere i langt smalere lokale tilbud. Det er ikke tilstrekkelig at en elev formelt kan velge «Estetiske fag» dersom vedkommende i praksis ikke kan få den musikk-, dans-, drama- eller kunstfaglige fordypningen som var begrunnelsen for valget.
- **Det må derfor fastsettes tydelige nasjonale minimumskrav til fagtilbudet.** Udir må avklare hvilken faglig bredde, hvilken grad av spesialisering, hvilken lærerkompetanse og hvilke praktiske undervisningsformer en skole må kunne tilby dersom den skal tilby den aktuelle retningen. Dette er nødvendig både for kvaliteten i opplæringen og for at tilbudet skal være reelt likeverdig mellom skoler og fylker.
- **Geografisk tilgjengelighet må være et selvstendig hensyn i den nye strukturen.** En modell som gir større lokal fleksibilitet kan særlig ramme mindre skoler og distrikter dersom spesialiserte tilbud gradvis forsvinner. En elev skal ikke formelt ha tilgang til en estetisk retning, men samtidig måtte flytte eller reise langt for å få tilgang til musikk, dans eller drama.
- **Reformen må ikke bidra til økt sosial ulikhet i tilgangen til kunstfaglig fordypning.** Dersom den offentlige videregående opplæringen gir mindre praktisk eller spesialisert undervisning, vil elever fra familier med økonomiske ressurser lettere kunne kompensere gjennom privatundervisning, reiser eller flytting. Tilgang til kvalifisert kunstfaglig opplæring må ikke bli avhengig av bosted eller familiens økonomi.
- **Creo mener utgangspunktet må være å bevare det som fungerer ved MDD og forbedre dokumenterte svakheter.** Reformvilje må ikke i seg selv være et argument for å erstatte eksisterende strukturer. Når MDD allerede har høy gjennomføring, tydelig faglig tilhørighet, praktisk læring og langsiktig fordypning, må en ny modell minst kunne ivareta disse kvalitetene og helst styrke dem.
- **En framtidig struktur må som et minimum sikre sammenhengende og langsiktig fordypning i musikk, dans og drama.** Individuell opplæring, praksisbasert læring, ensemble- og scenearbeid, faglig progresjon og sterke profesjons- og elevmiljøer kan ikke reduseres til valgkomponenter innenfor en generell estetisk retning.
- **Dersom disse forutsetningene ikke kan sikres innenfor den foreslåtte modellen for «Estetiske fag», mener Creo at MDD må videreføres som en egen studieforberedende retning.**

Geir Grønnestad
Nestleder
Creo – forbundet for kunst og kultur